

Komentar godišnjeg izveštaja Evropske komisije o napretku Srbije za 2013. godinu

Kuća Ljudskih prava i demokratije - Beograd

2. Politički kriterijumi

U ovom odeljku razmatra se napredak koji je Srbija učinila u ispunjenju političkih kriterijuma iz Kopenhagena, a kojima se zahteva stabilnost institucija koje garantuju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštovanje i zaštitu manjina. U njemu se, takođe, prate regionalna saradnja, dobrosusedski odnosi sa zemljama obuhvaćenim proširenjem i državama članicama i ispunjavanje međunarodnih obaveza, kao što je saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.

2.1. Demokratija i vladavina prava

Ustav

Ustav je velikim delom usaglašen sa evropskim standardima. Određene odredbe i dalje treba da u potpunosti odražavaju preporuke Venecijanske komisije date u njenim mišljenjima iz 2007. i 2013, posebno koje se odnose na ulogu Narodne skupštine u postavljanju sudija.

Dodatak:

- Pored učešća parlamenta u izboru sudija, Ustav propisuje i vezani mandat, tj. dopušta poslanicima da stave svoj mandat na raspolaganje političkim strankama. Iako je ova mogućnost ukinuta zakonom, ostaje ustavno rešenje koje je u pravnom sistemu iznad zakona.
- Ustav je snizio dostignuti nivo ljudskih prava, prethodno propisan Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima Državne zajednice Srbija i Crna Gora. Ova Povelja je imala ustavnu snagu i bila je u pravnom poretku iznad Ustava Srbije, tako da u oblasti zaštite ljudskih i manjinskih prava predstavlja pravnu prethodnicu aktuelnom Ustavu. Smanjenje dostignutog nivoa ljudskih prava zabranjeno je međunarodnim dokumentima koje je Srbija ratifikovala, uključujući i Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava.
- Ustav ne dopušta mogućnost prenošenja dela suvereniteta na Evropsku uniju, pa je njegova promena neophodna u toku procesa pregovora sa EU.
- Ustav propisuje "suštinsku autonomiju" za Kosovo i nalaže Skupštini da donese zakon o sadržini te autonomije. Takav zakon nikada nije donet, niti se može uklopiti u ono što je Srbija prihvatila Briselskim sporazumom.
- Ustav je napisan konfuzno, sadrži veliki broj nedorečenih ili protivrečnih odredbi i skoro sve političke stranke i predstavnici stručne javnosti i civilnog društva slažu se da je neophodno otpočeti sa izmenom Ustava.

Narodna skupština

Narodna skupština je u prvoj godini saziva bila veoma aktivna i donela je nekoliko značajnih zakona u cilju usaglašavanja sa pravnim tekovinama EU. Proces konsultacija je poboljšana, uz opsežnu upotrebu javnih rasprava. Rad Narodne skupštine je postao transparentniji pomoću novih praksi objavljivanja zapisnika o glasanju i stenografskih beleški plenarnih rasprava na internetu i prenosa plenarnih rasprava i sednica odbora uživo. Međutim, hitni postupci sa ograničenim vremenom za konsultacije i diskusije se i

dalje naširoko koriste za donošenje zakona. Ženska parlamentarna mreža je uspostavljena u februaru. Skupštinski nadzor nad izvršnom vlašću je poboljšana, sa predsednikom Vlade i potpredsednicima Vlade koji učestvuju u redovnim zasedanjima rezervisanim za usmena pitanja, Vladom koja predstavlja godišnji radni program za 2013. godinu i ministrima koji podnose kvartalne izveštaje odgovarajućim odborima. Narodna skupština je aktivno razmatrala rezultate dijaloga između Srbije i Kosova pod pokroviteljstvom EU i ubedljivom većinom odobrila izveštaj vlade nakon „Prvog sporazuma“ od 19. aprila. Odbor za ispitivanje trošenja budžetskih sredstava Srbije na Kosovu je osnovan u aprilu. Skupštinski odbori su razvili proaktivniji pristup. Odbor za evropske integracije je nastavio sa pregledom izveštaja koje je podnela Vlada, uz aktivnu podršku odgovarajućeg skupštinskog odeljenja. Nezavisna regulatorna tela podnela su godišnje izveštaje za 2012. godinu, o kojima se diskutovalo na sednicama relevantnih odbora pre nego što su zaključci razmotreni na plenarnoj sednici u julu. Međutim, Narodna skupština je nalaze i preporuke sadržane u tim zaključcima uzela u obzir i na njih odgovorila samo u ograničenoj meri.

Neslaganje:

- Nema suštinskih pomaka u kontroli Vlade od strane parlamenta. Najvažniji predlozi Vlade, kakve su na primer, ekonomske mere za sprečavanje bankrota države, ne diskutuju se na sednicama parlamenta, niti na resornim odborima.

Dodatak:

- Skupština Srbije ne primenjuje odluke Ustavnog suda Srbije. Nijedna od 27 odluka u prethodnoj godini kojima su članovi zakona proglašavani neustavnim nije implementirana odlukama Skupštine, čak ni kada su predmetni zakoni bili na dnevnom redu.
- Novi saziv parlamenta poništio je prethodno uspostavljenu praksu da najvažnije skupštinske odbore vode opozicioni predstavnici i postavio poslanike vladajuće koalicije na ta mesta.

Izbori

Agencija za borbu protiv korupcije je u maju konačno završila svoj završni izveštaj o finansiranju izbora održanih na svim nivoima 2012. godine (Videti takođe Poglavlje 23 –Pravosuđe i osnovna prava). Tužilaštvo je u oktobru odbacilo navode o prevari na izborima iz 2012. godine. Srbija i dalje mora da uvede promene u izborni okvir u skladu sa preporukama OEBS/ODIHR-a. Uopšteno govoreći, transparentnost u radu Narodne skupštine i njegovom konsultativnom procesu je uvećana i primećen je napredak u nadzoru nad izvršnom vlašću. Hitni postupci se i dalje često primenjuju, što neopravdano ograničava vreme i raspravu koji su potrebni za temeljnu proveru nacрта zakona. Narodna skupština mora da razvije proaktivniji pristup razmatranju i praćenju preporuka nezavisnih regulatornih tela. Srbija još uvek nije usvojila izmene u vezi sa izbornim okvirom kao što je preporučio OEBS/ODIHR.

Dodatak:

- Postoji zabrinjavajući trend porasta nasilja i ugrožavanja fer i slobodnih izbora na lokalnom nivou. Na izborima održanim za skupštine opština Kovin, Kosjerić, Zaječar i Vrbas došlo je do brojnih incidenata, uključujući i fizičke, kao i otmicu aktiviste opozicione Demokratske stranke. Svi incidenti dovode se u vezu sa delovanjem vladajuće Srpske napredne stranke. Incidenti nisu istraženi od strane tužilaštva i policije.

Vlada

Koaliciona vlada je ostala ujedinjena u iskazivanju posvećenosti pridruživanju EU i dijalogu sa Kosovom pod pokroviteljstvom EU. Pokazala je sve veću doslednost u praksi, u pogledu političkih prioriteta,

donošenja odluka i javnog ponašanja svojih članova, a sve ključne odluke o politici donose se jednoglasno. Vlada je u martu izmenila i dopunila svoj poslovnik o radu, značajno produživši održavanje javnih konsultacija i propisavši kao obavezno sprovođenje procene uticaja u konsultacijama sa Kancelarijom za regulatornu reformu i analizu efekata propisa. Transparentnost postupka izrade propisa treba dodatno uvećati i treba obezbediti dovoljno vremena za delotvorne konsultacije sa svim zainteresovanim stranama da bi se obezbedio predvidljiviji pravni okvir. Takođe, treba pružiti više pažnje sprovođenju usvojenog zakonodavstva i nadzoru nad sprovođenjem. Generalni sekretarijat Vlade treba dodatno ojačati da bi doprineo boljoj koordinaciji sektorskih politika i delotvornosti kreiranja politike. Veoma često se dešava da sektorska ministarstva izolovano donose političke odluke u vezi sa standardima EU. Vlada mora da reaguje na nalaze i preporuke nezavisnih regulatornih tela aktivno i da vodi evidenciju o ovim aktivnostima. Na kraju perioda izveštavanja, novi kabinet je položio zakletvu na osnovu nove dogovorene koalicije koja sada izuzima Ujedinjene regione Srbije (URS). Obnovljeno je 11 od 22 pozicije, ali je vođstvo Vlade ostalo nepromenjeno. U septembru su uspostavljene strukture za pristupne pregovore, uključujući i koordinaciono telo kojim predsedava predsednik Vlade, a imenovan je i glavni pregovarač za Srbiju. Kancelarija za evropske integracije Srbije je nastavila da delotvorno koordinira aktivnosti Vlade u vezi sa procesom evropskih integracija. Vlada je u februaru usvojila Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina EU (NPAA) za period 2013 – 2016. Njime se zamenjuje Nacionalni program za integraciju u EU (NPI) za period 2008 – 2012. u okviru koga je, prema izveštajima, doneto 88% propisa planiranih za usvajanje. Vlada je u decembru usvojila akcioni plan kao odgovor na nalaze iz Izveštaja o napretku za 2012. godinu. Nacionalni savet za evropske integracije još uvek nije ponovo uspostavljen. Što se tiče lokalne samouprave, pokrajinska skupština Vojvodine je u maju 2013. godine usvojila deklaraciju „o zaštiti ustavnih i zakonskih prava Autonomne Pokrajine Vojvodine“. Zakon o sopstvenim sredstvima Vojvodine tek treba da bude donet, kao što je propisano Ustavom. Sprovođenje postojećeg zakonskog okvira za lokalnu vlast je i dalje veoma ograničeno. Nacionalni savet za decentralizaciju se još uvek nije sastao kao ni nova međuministarska komisija za opštinsko finansiranje i još uvek nije razvijen nijedan od instrumenata potrebnih za nadzor funkcija dodeljenih opštinama. Odgovornosti na lokalnom nivou se i dalje ostvaruju bez odgovarajuće analize potrebnih kapaciteta i sredstava. Zakonski propisi iz oblasti opštinskih finansija moraju se sprovoditi na odgovarajući način u pogledu izračunavanja sredstava predviđenih za prenos od resornih ministarstava. Konsultacije lokalnih vlasti o novim zakonskim aktima koji imaju implikacije na lokalnu su i dalje veoma ograničene. (Videti takođe Državnu upravu i Poglavlje 32 – Finansijska kontrola). Uopšteno govoreći, Vlada je aktivno sledila plan evropskih integracija i pokazala konsenzus u ključnim političkim odlukama. Okvir kojim se uređuje proces konsultacija je poboljšán, ali treba unaprediti samo sprovođenje. Ostaje da se pojasni i pravilno sprovede pravni okvir za lokalnu samoupravu.

- Vlada Srbije i stranke vladajuće koalicije aktivno rade na rušenju lokalnih i pokrajinskih vlasti tamo gde nemaju većinu. Model “prekomponovanja” vlasti, tj. prisilnog izjednačavanja vladajućih većina na svim nivoima vlasti sa onim u Republici preuzet je od prethodne Vlade i dosledno se sprovodi. Gradonačelnik Beograda, Dragan Đilas, smenjen je sa funkcije, iako ne postoji većina koja će izabrati novog gradonačelnika. Tim potezom se prvi put u istoriji, u glavnom gradu uvode privremene mere, tj. gradom će upravljati privremeno veće imenovano od strane Vlade Srbije.
- Napadi su posebno žestoki prema pokrajinskim institucijama koje vode opozicione političke stranke na čelu sa Demokratskom strankom. Ministri Vlade Srbije konstanto daju izjave da vlast u Vojvodini treba promeniti i stvaraju utisak u javnosti o nepomirljivom sukobu između republičkih i pokrajinskih vlasti. Ovakva situacija onemogućava bavljenje ozbiljnim problemima i održava stalnu tenziju u političkom životu zemlje.

- Broj žena u rekonstruisanoj Vladi Srbije manji je kako u apsolutnom broju tako i procentualno. Umesto dosadašnjih 5, u sastavu rekonstruisane Vlade Srbije nalaze se 3 žene. Procentualno učešće žena smanjeno je sa 26% na 15%. Ovo odstupa od evropskih praksi o ravnomernoj zastupljenosti polova i što je još važnije, predstavlja korak unazad u već dostignutim standardima i vraćanje na staro stanje. Primera radi, u prvoj Vladi Mirka Cvetkovića (2008-2011) bilo je pet žena (18%), dok je u drugoj (2011-2012) bilo 3 (14%).

Državna uprava

Vlada je preuzela na sebe da razvije novu strategiju za reformu javne uprave (RJU) koja bi obuhvatila sve ključne aspekte horizontalne RJU kao i akcioni plan za period 2013 – 2016. Ove pripreme se zasnivaju na aktivnom procesu konsultacija i radnim grupama koje obuhvataju sve ključne zainteresovane strane. Usvajanje strategije za RJU se očekuje do kraja 2013. godine. Ministarstvo pravde i državne uprave sada preuzima vodeću ulogu u reformi državne uprave, ali je potrebno da dodatno unapredi svoje sposobnosti za koordinaciju plana za RJU. Neophodni institucionalni i administrativni kapaciteti za planiranje politike i koordinaciju moraju biti unapređeni. Za sada je politička koordinacija RJU bila nedovoljna. Savet za reformu državne uprave je sada zvanično ponovo osnovan pod vođstvom predsednika Vlade, ali Savet tek treba da preuzme svoje dužnosti. Što se tiče zakonskog okvira, novi Zakon o opštem upravnom postupku i Zakon o službenicima u lokalnim samoupravama i njihovim platama tek treba usvojiti. Zakon o upravnim sporovima i dalje nije u potpunosti usaglašen sa evropskim standardima u sudskom preispitivanju upravnih akata. Treba uspostaviti sistem državnih službenika u republičkoj i lokalnoj vlasti zasnovan na zaslugama. Zapošljavanje, posebno na pozicije visokog i srednjeg nivoa rukovođenja, je veoma zabrinjavajući problem, pošto je njegov znatan procenat sproveden putem netransparentnih postupaka. Zapošljavanje lokalnih službenika je uređeno Zakonom o radu, pošto se Zakon o državnim službenicima ne primenjuje na zaposlene u lokalnoj vlasti. Upravni i upravljački kapaciteti na lokalnom nivou su slabi, a značajna razlika među opštinama i dalje postoji. U obukama treba posvetiti više pažnje stručnom usavršavanju. Vlada je pokazala volju da racionalizuje organizaciju državne uprave i uskladi podređena tela i agencije. Međutim, započete su samo delimične aktivnosti i tek treba odrediti jasnu i sveobuhvatnu organizacionu politiku. Zapošljavanje i upravljanje ljudskim resursima za podređena tela i nezavisna regulatorna tela se ne obavlja prema doslednom regulatornom okviru. Srbija je preduzela nove korake kako bi odgovorila na logističke prepreke koje utiču na nezavisna regulatorna tela (Videti takođe Narodna skupština, Vlada i Zaštitnik građana). Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti je nastavio sa svojim aktivnostima i u odnosu na organe vlasti i u medijima i civilnom društvu. Broj zahteva građana je porastao. Njegovoj kancelariji su u avgustu dodeljene nove prostorije koje bi, kada postanu funkcionalne od oktobra 2013. godine, trebalo da omoguće proširenje njenih upravnih kapaciteta. Državna revizorska institucija je nastavila da izgrađuje kapacitete i sada ima oko 190 zaposlenih, uključujući oko 150 revizora. DRI je usavršila i proširila obuhvat subjekata revizije, koji uključuju lokalne samouprave i preduzeća u državnom vlasništvu, ali i dalje nema dovoljno sredstava za pun revizorski kapacitet. Rad na reviziji rezultata još uvek nije počeo (Videti takođe Poglavlje 32 – Finansijska kontrola). Uopšteno govoreći, reformu državne uprave i dalje ometa nedostatak jasnih upravljačkih i koordinacionih struktura. Sistem ostaje fragmentiran sa nejasnim linijama odgovornosti i slabim razvojem politike i koordinacionog kapaciteta. Zapošljavanje i napredovanje moraju biti dodatno reformisani i razvijeni da bi se postigao transparentan sistem zapošljavanja državnih službenika na osnovu zasluga. Mnoga zapošljavanja se i dalje sprovedu putem netransparentnih postupaka. Praćenje preporuka nezavisnih državnih organa treba ugraditi u sam sistem.

Neslaganje:

- Volja vlasti da smanji i profesionalizuje državnu administraciju ne vidi se iz preduzetih mera. Nije došlo do smanjenja administracije, a po istraživanju civilnog sektora više od 1.000 čelnih ljudi administracije je otpušteno na osnovu političkih kriterijuma (linearno smenjivanje svih koji su u prethodnom periodu obavljali važne funkcije). Ista situacija je u svim lokalnim samoupravama gde je došlo do smene vlasti.

Dodatak:

- Iako je donet novi Zakon o javnim preduzećima, rokovi za izbor novih direktora su probijeni i još uvek nema stručnog i profesionalnog menadžmenta u ovim preduzećima. Do zakonskog roka, 30. juna 2013. godine, raspisani su konkursi za samo 4 od 30ak javnih preduzeća na republičkom nivou. Konkursi za javna preduzeća Srbijagas i Pošte Srbije nikada nisu raspisani.
- Tokom čitave 2011, 2012. i prvih meseci 2013. raspisano je samo 62 konkursa za popunjavanje položaja. Kabinet premijera Ivica Dačića do sada je imenovao ukupno 162 državna službenika na položaje, od čega 150 bez konkursa.
- Neophodno je unaprediti sistem evaluacije državnih službenika. Evaluacija se sprovodi linearno, forme radi i ne utiče na odluke o unapređenju ili gubljenju pozicije. Rezultati rada ne predstavljaju kriterijum pri donošenju ovih odluka, već se one baziraju na čisto političkim kriterijumima.

Zaštitnik građana

Kancelarije Zaštitnika građana na republičkom i lokalnom nivou i kancelarija Zaštitnika građana Vojvodine su i dalje aktivne i imaju povećan broj primedbi građana. Većina prijavljenih prekršaja se odnosi na upravne postupke. Broj preporuka koje su Vlada i Narodna skupština prihvatile neznatno je porastao, ali postupanje po primedbama mora biti sistematičnije, posebno u oblasti u kojoj Zaštitnik građana deluje kao nacionalni mehanizam za prevenciju torture.

Neslaganje:

- Zaštitnik građana ukazuje na smanjen broj izvršenih preporuka koje Zaštitnik građana upućuje organima javne vlasti.

Civilna kontrola snaga bezbednosti

Zakon o Vojnobezbednosnoj agenciji i Vojnoobaveštajnoj agenciji kojim je omogućen nadzor nad telefonskim računima po stavkama i nad kretanjem bez sudskog naloga, izmenjen je u februaru tako da je sada neophodan sudski nalog pre nego što se odobri pristup tim podacima. Novi skupštinski odbor je bio proaktivan u zakonodavnom postupku, u nadzoru nad službama bezbednosti i u saradnji sa nezavisnim telima. Odbor je u martu doneo odluku kojom se detaljno reguliše neposredan nadzor nad službama bezbednosti putem kontrolnih poseta, inspekcija i izveštaja plenarnom sazivu Narodne skupštine. Tokom juna i jula iz vedene su kontrolne posete u tri službe bezbednosti, a Odbor je posebno ispitivao zakonitost upotrebe posebnih mera za tajno prikupljanje podataka. Po inicijativi Odbora, Državna revizorska institucija je po prvi put uradila reviziju Bezbednosno-informativne agencije (BIA): Ostaje da se donese zakon o pristupu državnim bezbednosnim dosijeima.

Dodatak:

- Nisu usvojene mere za zaštitu privatnosti predložene od strane Poverenika za informacije od javnog značaja i Zaštitnika građana u 2012. godini. Zakonik o krivičnom postupku još uvek predviđa mogućnost prisluškivanja bez odluke suda, što je direktno suprotno Ustavu Srbije.

- Broj afera vezanih za bezbednosne strukture u Srbiji nastavlja da raste, a nijedna do sada nije rasvetljena. Nisu rasvetljene ni teške optužbe Predsednika Republike i potpredsednika Vlade iz 2012. godine da ih je neko iz bezbednosnih struktura nelegalno prisluškivao. Posebnu pažnju izazivaju brojne afere vezane za žandarmeriju. Jedini epilog za sada je smena prvog čoveka te službe Bratislava Dikovića i njegovo imenovanje za savetnika Direktora policije.
- I dalje nema zakonskog regulisanja privatnog sektora bezbednosti. Ne postoje podaci koliko ljudi radi u ovom sektoru niti sa kojom količinom naoružanja raspolažu. Ne postoji jedinstven registar, ni tacaj broja aktivnih firmi koje pružaju usluge privatnog obezbeđenja.

Civilno društvo

Organizacije civilnog društva nastavljaju da igraju značajnu ulogu u društvenom, ekonomskom i političkom životu kao i u promovisanju demokratskih vrednosti . Ovaj sektor je nastavio da raste. Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom je izradila svoj prvi godišnji izveštaj o trošenju budžetskih sredstava na udruženja i druge organizacije civilnog društva koji obuhvata budžet za 2011.

Dodatak:

- Nema odgovarajućih mehanizama ni propisa za učešće javnosti u donošenju javnih politika i procesa. Urađen je draft smernica za uključivanje zainteresovane javnosti, u procesu koji je koordinisala Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom, međutim, smernice neće biti obavezujuće niti će propisivati konkretne mehanizme.
- Nastavljena je praksa prethodnih vlasti koja se sastoji iz netransparentnog procesa finansiranja organizacija civilnog društva iz državnih i lokalnih budžeta.
- Rad organizacija civilnog društva opterećen je brojnim administrativnim preprekama koje stvaraju nedorečeni ili nejasno formulisani zakoni, kakvi su Zakon o računovodstvu, Zakon o javnim nabavkama ili Zakon o porezu na dobit preduzeća. Inicijative civilnog društva za izmenu ovih zakona nisu prihvaćene.

Pravosudni sistem

Nova petogodišnja strategija za pravosuđe usvojena je u julu zajedno sa akcionim planom za sprovođenje. Na osnovu prošlogodišnjih odluka Ustavnog suda, sudije i tužioci koji prethodno nisu bili ponovo izabrani, a koji čine otprilike trećinu svih sudija i tužilaca, su ponovo izabrani. Učinjena su velika poboljšanja u zakonskim rešenjima. Međutim, zakonodavni i ustavni okvir i dalje ostavlja prostora za neprimeren politički uticaj i mora biti izmenjen i dopunjen. Da bi se obezbedila odgovornost u pravosuđu, treba doneti propise o stručnom ocenjivanju i tamo gde je potrebno, sistematičnije primenjivati etički kodeks i disciplinska pravila na tužioce i sudije. Obim zaostalih nerešenih predmeta i dalje izaziva zabrinutost. I dalje postoje velike nejednakosti u obimu posla sudija i postupci u mnogim predmetima i dalje traju predugo. Dalje reforme zahtevaju sveobuhvatnu funkcionalnu analizu pravosuđa u pogledu troškova, efikasnosti i pristupa pravdi. Sprovođenje skorašnjih izmena u zakonodavstvu o „zloupotrebi službenog položaja“ treba pažljivo pratiti s ciljem sveobuhvatne revizije krivičnih dela u privredi. Treba povećati sredstva i stručnost Pravosudne akademije i prilagoditi zakonodavni i institucionalni okvir koji će obezbediti da ona postane obavezna tačka pristupanja u sudsku profesiju. Za detaljniju analizu razvoja situacije u pravosudnom sistemu videti Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava.

Dodatak:

- U sudove i tužilaštva vraćene su sve osobe koje prethodno nisu prošle reizbor, uključujući i one protiv kojih se vode krivični postupci. Ni prilikom nove odluke Visokog saveta sudstva i Visokog veća tužilaca nije bilo pojedinačnog razmatranja kandidata za sudije i tužioce, već svi vraćeni na posao bez obrazloženja. Na ovaj način, nije ispunjen osnovni cilj reforme pravosuđa – jačanje ljudskih kapaciteta i odstranjivanje iz pravosudnog sistema sudija i tužilaca koji nisu radili svoj posao ili su ga radili loše.
- Novi predsednici i VD predsednici sudova u Srbiji su svi iz redova sudija koji nisu prošli reizbor u prethodnoj reformi, što može da proizvede nove podele među sudijama i ojača politički pritisak na pravosuđe. Predsednik Vrhovnog kasacionog suda nije prethodno bio reizabran zbog učešća u postupku za pedofiliju koji je zastareo.
- Kasni se sa uspostavljanjem mreže sudova, tako da sudije još uvek ne znaju gde će biti raspoređeni, što takođe utiče na njihovu nezavisnost.
- Ujedno javnost nije upoznata sa procenama potreba i opterećenosti sudova, koja je neophodna kako bi se uredila nova mreža sudova, tj. izvršile izmene i dopune Zakona o sedištim i područjima delovanja sudova i tužilaštava.
- Brojni propusti elektronskih sistema vođenja evidencija o sudskim predmetima koje koriste sudovi utiču na efikasnost njihovog rada.. Zbog nemogućnosti pretrage baza podataka o sudskim predmetima po različitim kriterijumima sudovi često nisu u mogućnosti da odgovore na zahteve za pristup informacijama od javnog značaja. Ova ograničenja mogu se reflektovati i na nemogućnost izrade sveobuhvatnih analiza i izveštaja koji su od velikog društvenog značaja, npr. prilikom izrade izveštaja za brojna međunarodna tela, što inače predstavlja međunarodnu obavezu države.
- Sudije i tužioci i dalje ne mogu svoj posao da rade nezavisno od uticaja izvršne vlasti. Skoro sve istrage u poslednjih godinu dana najavljivane su prvo od strane političara vladajuće koalicije, uključujući i rokove do kada će istrage biti završene i vrste optužnica koje će biti podignute, iako su svi podaci iz krivičnih istraga službena tajna. Političari na vlasti, a posebno potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić javno su pozivali sudije da donesu određenu vrstu odluka, da ostave ljude u pritvoru ili su određivali prioritete u tužilačkim istragama. Veliki broj istraga i hapšenja najavljuju tabloidni mediji bliski vladajućoj Srpskoj naprednoj stranci.

Borba protiv korupcije

Nova strategija za period 2013 – 2018. godine usvojena je u julu zajedno sa odgovarajućim akcionim planom. Nastavljeno je sa primenom GREKO preporuka. Istrage u predmetima korupcije su intenzivirane, posebno u slučajevima korupcije na visokom nivou, što je dovelo do krivičnih prijavi podnetih protiv dva bivša ministra i prvostepenom presudom protiv bivšeg predsednika jednog privrednog suda na šest i po godina zatvora zbog zloupotrebe položaja. Nastavljen je rad Agencije za borbu protiv korupcije, uglavnom u vezi sa kontrolom finansiranja političkih stranaka. Potrebno je poboljšati sprovođenje pravnog okvira i efikasnost institucija nadležnih za borbu protiv korupcije. Treba održati proaktivni pristup u istraživanju korupcije i doći do pravosnažnih presuda, uključujući i slučajevima visoke korupcije. Pravosuđe mora postepeno izgraditi solidan učinak u presudama u ovom smislu, posebno u slučajevima zloupotrebe javnih sredstava. Agencija za borbu protiv korupcije treba u potpunosti da iskoristi svoje kapacitete, posebno za proveru finansiranja izbornih kampanja. Organi za

primenu zakona moraju da steknu stručnost, posebno u finansijskim istragama, i da postanu proaktivniji. Efikasan i sveobuhvatan pravni okvir za zaštitu uzbunjivača ne postoji. Potrebno je kontinuirano političko usmerenje i veća podrška institucijama, zajedno sa delotvornom saradnjom između agencija, kako bi se znatno poboljšao učinak u suzbijanju korupcije. Za detaljniju analizu razvoja situacije u antikorupcijskoj politici videti Poglavlje 23 – Pravosuđe i osnovna prava.

Neslaganje:

- Borba protiv korupcije je jedan od prioriteta Vlade, ali se ona za sada svodi na hapšenja predstavnika bivše vlasti, uglavnom po osnovu kaučuk norme "Zloupotreba položaja". Veoma je mali broj klasičnih anti-koruptivnih istraga protiv pojedinaca koji su primili mito ili su se neosnovano obogatili.
- Političko usmeravanje borbe protiv korupcije vodi slabljenju institucija i dugoročno ugrožava borbu protiv korupcije. Neophodno je da političari prestanu da se na bilo koji način mešaju u rad nadležnih institucija.
- Bezbedonosne i/ili političke strukture često preko tabloida urušavaju autoritet osoba koje se bore protiv korupcije. Ovo dovodi do diskreditacije procesa i, institucija koje su uključene. Najnoviji primer je ostavka iznuđena pisanjem tabloida koju je podneo Bogdan Pušić, doskorašnji šef Radne grupe za ispitivanje spornih privatizacija.

Dodatak:

- Iako je odavno pripremljen nacrt Zakona o zaštiti uzbunjivača, od strane radne grupe u kojoj su sedeli predstavnici nezavisnih institucija, Vrhovnog suda i tužilaštva, Vlada je bez obrazloženja osnovala novu radnu grupu, radi pravljenja novog zakona, čime je izazvala zastoj u regulisanju ove oblasti.
- Sukob interesa nije adekvatno regulisan u privatnom i javnom sektoru. Pravne definicije su široke i nejasne.
- Metodologije koje koriste državni organi za prikupljanje podataka nisu adekvatne za merenje napretka u borbi protiv korupcije i finansijskog kriminala.

Borba protiv organizovanog kriminala

Institucionalni okvir za borbu protiv organizovanog kriminala je postavljen. Regionalna i međunarodna saradnja je dovela do određenih rezultata. Krivične istrage su pokrenute u izvesnom broju predmeta. Međutim, pravnosnažne presude su i dalje retke. Kapacitet za vođenje finansijskih istraga paralelno sa složenim krivičnim istragama treba nadograditi i treba postići rezultate u proaktivnim istragama i pravnosnažnim presudama u slučajevima organizovanog kriminala. Zavisnost policije od bezbednosno – obaveštajnih službi u sprovođenju nekih posebnih istražnih mera u krivičnim istragama nije u saglasnosti sa standardima EU. Za detaljnu analizu razvoja u ovoj oblasti, pogledajte Poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbednost.

Ljudska prava i zaštita manjina

Zakonodavni i institucionalni okvir za poštovanje međunarodnog prava koje se odnosi na oblast ljudskih prava je uspostavljen. Potrebni su dodatni naponi za obezbeđivanje potpune primene pravnog okvira i međunarodnih instrumenata. U oblasti slobode medija, kleveta je dekriminalizovana. Stvaranje ad hoc komisije koja ima zadatak da rasvetli slučajeve nerešenih ubistava novinara doprinelo je ponovnom pokretanju nekih istraga. Međutim, nije došlo da napretka u primeni strategije o medijima. Transparentnost vlasništva nad medijima i finansiranje ovog sektora i dalje zahtevaju sveobuhvatnu

analizu, posebno u vezi sa direktnim državnim finansiranjem. Zabrinutost izazivaju izveštaji da u određenim tabloidima postoje orkestrirane medijske kampanje protiv opozicije, koalicionih partnera i nezavisnih organa, iznošenje detalja o istragama i najavljivanje hapšenja na osnovu anonimnih izvora ili informacija koje su „procurele“ iz policijske istrage ili gonjenja. Došlo je do određenih aktivnosti u vezi sa zaštitom prava lezbejki, homoseksualaca, biseksualaca, transrodnih osoba i interseksualaca (LGBTI). Međutim i dalje nedostaje dovoljna politička podrška, a parada ponosa koja je trebalo da bude održana 28. septembra u Beogradu je ponovo zabranjena, treću godinu za redom, na osnovu bezbednosnih razloga. Potrebni su dalji naponi za rešavanje žalbi posebno u vezi sa navodnim nečovečnim postupanjem, kao i za poboljšanje uslova u zatvorima i obezbeđivanje pristupa pravdi. Treba posvetiti dodatnu pažnju aktivnoj zaštiti medija, zaštitnika ljudskih prava i drugih ranjivih grupa, uključujući Rome i LGBTI osobe, od pretnji i napada radikalnih grupa. Sveobuhvatna strategija protiv diskriminacije je usvojena u junu. Zakon o zaštiti lica sa mentalnim smetnjama je usvojen u maju. Preduzete su dodatne pozitivne mere za zaštitu prava deteta. Potrebni su dodatni naponi za obezbeđenje prava žena kako bi se rešilo pitanje nasilja u porodici i poboljšala jednakost polova, posebno na radnom mestu. Socijalnu integraciju osoba sa invaliditetom treba dodatno poboljšati.

Pravni okvir koji obezbeđuje zaštitu manjina je postavljen i generalno se poštuje. Međutim, treba u potpunosti obezbediti doslednu primenu pravnog okvira za zaštitu manjina širom Srbije, posebno u oblasti obrazovanja, upotrebe jezika i pristupa medijima i verskim službama na jezicima manjina. Preporuke sa seminara EU i Srbije iz juna 2011. o inkluziji Roma su aktivno primenjivane i zajednički je dogovoren novi skup operativnih zaključaka koji se bave preostalim nerešenim pitanjima. Potrebni su dodatni stalni naponi da bi se poboljšala situacija Roma, izbeglica i raseljenih lica.

Dodatak:

- Pravo na pravično suđenje ugroženo je neopravdano dugim trajanjem pritvora, koji se u Srbiji doživljava kao kazna, a ne kao mera obezbeđenja efikasnog krivičnog postupka. Ustavni sud Srbije doneo je već dve odluke da su pojedincima u proteklih godinu dana neopravdano određivane mere pritvora. Na ovakvu odluku USS reagovao je oštro potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić optužujući USS da je korumpiran. Ovakav odnos izvršne vlasti direktno ugrožava pravo pojedinca na fer suđenje i nezavisnost Ustavnog suda Srbije.
- Nema napretka u integraciji Albanaca i Bošnjaka u društvo u Srbiji. U krajevima gde većinski žive, oni su i dalje slabije zastupljeni u državnim institucijama, posebno pravosuđu i policiji, u odnosu na pripadnike srpske nacionalne zajednice. Obrazovanje na bosanskom jeziku uvedeno je u škole u Sandžaku bez prethodne pripreme i bez dogovora ministarstva i Nacionalnog saveta u tehničkom mandatu. Posledica je da polovina škola nije uvela nastavu na bosanskom jeziku, dok su neke to učinile bez neophodnih, zakonom propisanih uslova.
- Bošnjaci još uvek nemaju legalan Nacionalni savet, pošto nikada nisu održani izbori za to telo, nakon što država nije uspela da obezbedi normalno konstituisanje 2010. godine. Poslove Nacionalnog saveta Bošnjaka obavlja telo postavljeno odlukom Vlade, koje čine isključivo pripadnici stranke aktuelnog ministra Sulejmana Ugljanina.
- Iako su stupili istog dana na snagu, još 2009. godine, Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina i Zakon o kulturi su u brojnim odredbama u koliziji što je dovelo do velikih problema u primeni ovih zakona. Neophodno je je uskladiti odredbe ovih zakona koji se odnose na nadležnost nacionalnih saveta u oblasti kulture.

- Sud je oslobodio optužene za paljenje Bajrakli džamije u Beogradu u martu 2004. godine. Nema nove istrage o ovom slučaju, tako da počinioci ostaju nekažnjeni.
- Nakon izbora novih vlasti, Ustavni sud Srbije je promenio svoju sudsku praksu i odbio da zabrani organizaciju SNP Naši, iako je prethodno sa istom argumentacijom već zabranio dve slične ekstremne organizacije. Zabranjena organizacija Obraz preimenovala se u Srbski Obraz i nesmetano funkcioniše u javnom prostoru, uključujući saopštenja, konferencije za medije i štandove na ulicama i trgovima, čime se izigrava odluka USS-a o zabrani. Sve ove organizacije učestvovala su u pretnjama učesnicima zabranjene Parade ponosa, u aktivnostima protiv civilnog sektora i u pretnjama medijima u Srbiji u prethodnih godinu dana.
- Nema rezultata u istragama zbog pretnji braniteljima i braniteljicama ljudskih prava, pravljenja crnih lista, lepljenja plakata sa slikama i imenima prominentnih boraca za ljudska prava, kao ni zbog aktivnosti uperenih protiv medija u Srbiji. Iako se nadležni pozivaju na ozbiljne pretnje po bezbednost učesnika u odluci o zabrani Parade ponosa, niko zbog tih pretnji nije odgovarao. Svi ovi događaji i aktivnosti narušavaju pravo na slobodu govora, pravo na slobodu udruživanja i pravo na slobodu okupljanja.
- Brojni zakoni koji bi trebalo da regulišu pitanja zaštite privatnosti i obrade ličnih podataka u različitim oblastima nisu usvojeni, uključujući oblasti marketinga, bezbednosnih provera, video nadzora i biometrije. Neki zakoni su zastareli i potrebna im je promena, uključujući Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o evidencijama u oblasti rada.